

29.

ACC. N:R M. 16481: 1-31.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *Algot Ljungbrant*
 Härad: _____ Berättare: *Gotha Östergren, f. 6 spl. anaden*
 Socken: *Lunds stad* Berättarens yrke: *maskinist*
 Uppteckningsår: *1965* Född år *1898 i Lund*

Stadstraditioner I s. 1-31.

LMF 126
a-o

Skriv endast på denna sida.

29.

B. Östergren

f. 98

Exl

FOLKLIVSARKIVET

FINNGATAN 8

Lengbrandt

31 m s

LUND

M. 16481.

Ifylles av uppgiftslämnaren

Berättarens namn: Gösta Ragnar Östergren
" födelseår: 1898
" födelseort: Lund (Stora Tvärgatan nr 5)
" yrke: Maskinist, f.d.

Makes/makas namn: Ester (född Roos)
" födelseår: 1903
" uppväxtort: Trelleborg (Kom till Lund mycket ung)
" yrke: Hemmafru

Faders namn: Johan Östergren
" födelseår: Vet inte
" uppväxtort: Lund (Tvärgatan 5)
" yrke i staden: Möbelsnickare
" yrke före ev. inflyttning till staden: _____

Moders namn: Maria (född Jönsson)
" födelseår: Vet inte
" uppväxtort: Lund (Korsgatan 3)
" yrke i staden: Hemstickerska
" yrke före ev. inflyttning till staden: _____

Farföräldrars yrke: Murare (byggde gården Stora Tvärgatan 5)
Morföräldrars yrke: Stenhuggare
Antal syskon: 3.

29.)
ACC. N:R M. 16481:1.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Min far var möbelsnickare under mina uppväxtår. Han arbetade i Bååths piano-magasin på Stora Södergatan huvudsakligen. Omkring 1908 och något år framåt arbetade han i Frans Jönssons möbelverkstad på Stora Södergatan. År 1907 var det en hantverks- och industriutställning i Lund. Då arbetade far där med möbeltillverkning. På denna utställning användes snickerimaskiner för första gången i Lund, såsom bandsåg, kutterhyvel och fräsmaskinen. Arbetet började kl. 6 på morgonen och slutade kl. 6 på kvällen. Arbetsdagen var lika lång hela året och pågick hela året. Far sysslade huvudsakligen med tillverkning av piano. Allt arbete utfördes för hand då. Varje bit fick limmas ihop. Det var också noga med poleringen. Pianon tillverkades då på träram. Far fick hålla sig själv med arbetsredskap. Timlönen var något över 30 öre, har jag hört sägas. Den räckte dåligt till för familjens behov. Vi var fyra syskon. Mor måste bidra till försörjningen med hemarbete. Några naturaförmåner hade inte far. Någon större kontakt med sina arbetsgivare kan man nog inte säga att far hade. Far var en ivrig förkämpe för arbetarrörelsen och fackföreningsrörelsen. Det var ett spänningsförhållande till arbetsgivarna som regel. Han tyckte inte om sina arbetsgivare heller precis, dock med ett undantag. Bååth, som han arbetade hos längst, var själv arbetare och då gick det bättre. Far deltog i storstrejken 1909 och agiterade kanske också för den. Följden blev att far blev svartlistad och sedan inte kunde få något arbete efter strejken. År 1912 tröttnade han på allt samman och reste över till Amerika. Där dog han i början på 1920-talet. Arbetsfester som anordnades av arbetsgivare hörde jag aldrig talas om. Arbetsfester anordnade av arbetarna själva var heller inte vanliga. Man hade inte råd till det.

ACC. N:R M. 16481:2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Som exempel kan nämnas att Möbelsnickarnas fackförening firade 10-årsfest den 21 november 1896 på Hotell Ahlström med "sexa och 2 toddar" för en kostnad av 1:50 per deltagare. För att lärlingar skulle kunna vara med anslogs 5 kronor ur kassan. Detta har jag läst om i boken "Arbetarrörelsen i Lund". På sommaren 1888 hade föreningen en utfärd till Alnarp. Vid sådana sammankomster hölls vanligen ett föredrag rörande fackföreningsrörelsen, socialismen, nykterhetsrörelsen eller Kooperationen. Arbetsgivarna visade inget intresse för sina anställdas privatliv. Någon form av gåvor förekom inte, inte vid något tillfälle på året. Någon större sammanhållning mellan far och arbetskamraterna på fritiden förekom inte. Far var mycket med i föreningslivet och tillbringade stor del av fritiden där men inte speciellt med arbetskamrater. Det var en brytningstid då. Det var ingen riktig facklig eller politisk enighet mellan arbetarna. Sammanhållningen var inte alltid den bästa varken inom eller utom arbetet. Far var med i Möbelsnickarnas fackförening eller som den senare kom att heta Träindustriarbetarförbundets Avd. 17. Han var dock verksam på ett flertal andra områden inom arbetarrörelsen bl.a. styrelseledamot av Folkets Park, som bildades 1894. Far åtog sig inget extra arbete på fritiden och han hade heller inte tillfälligt arbete någon del av året. Han var helårsanställd så länge han hade arbete eller tills han blev svartlistad. Mor hade inget arbete utanför hemmet. Hon hade hemarbete och stickade huvudsakligen strumpor men också annat på maskin. Hon stickade bl.a. för Borgs här i Lund och för en annan firma som hette Björkman och låg på Trollebergsvägen. En firma eller försäljare som hette Per Persson och också bodde på Trollebergsvägen tillhandahöll stickmaskin och garn. Firman finns

ACC. N:R M. 16481:3.FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ännu och heter "Perssons Garn". Den ligger förstås inte på Trollebergsvägen längre. Mor arbetade hela dagen och året runt men tjänade inte många kronor i veckan, mellan 4 och 7 kronor kanske. Hon fick sköta hemmet dessutom men i mycket fick vi klara oss själva. Någon speciell arbetsfördelning förekom inte i hemmet. Mor skötte det väl som regel. Vi hade bara ett rum att städa och detta vållade inga bekymmer direkt. Någon bestämd matordning fanns inte. Barnhem anlätades inte. Jag känner inte till om det fanns något på den tiden. Det var väl fattighuset i så fall. Mor var också med i föreningslivet en del. Hon var först med och mycket aktiv i Kvinnliga Arbetarförbundet, som bildades 1890. Förbundet lade särskilt an på att anordna familjefester. Sådana anordnades var eller varannan månad. Arbetsgivarna såg nästan undantagslöst inte med blida ögon på denna sammanslutning och många kvinnor avskedades för att de tillhörde den eller verkade för den på något sätt. Inom Arbetarkommunen startades 1906 en kvinnoklubb. Mor var styrelseledamot i denna från starten. Klubbens namn ändrades 1912 till Socialdemokratiska kvinnoklubben. Mors inställning till förvärvsarbetet känner jag inte. Hon var tvingad till att arbeta helt enkelt. Jag hörde henne aldrig klaga. Sedan far rest till Amerika blev hennes försörjningsbörda större. Vi barn var ju nästan vuxna då förstås. Jag var 13 år och min yngste bror 10 år. De två äldre syskonen hade då förvärvsarbete. Själv hade jag då också arbetat mer eller mindre i flera år. Redan som sjuåring började jag som springpojke hos en trädgårdsmästare. Fick 10 öre för varje bud, inte så dåligt precis. Som åttaåring var jag ute och plockade ärtbaljor på Råbyholm. Det var på ackord. Jag tjänade ungefär 25 öre om dagen. Arbetsdagen var lång men eftersom det

ACC. N:R M. 16481:4

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

var ackord kunde man ju avkorta den något. Där var många galicier som också plockade ärtor. En tid var jag springpojke i Valboms Bagerifirma. Arbetet började ibland kl 4 på morgonen med brödbäring, ibland en timma senare. På eftermiddagen skulle man mala mandel och bära fram mjöl till bagarna, som kom på kvällen och bagade under natten. Mintarbetsdag slutade i regel inte förrän kl. 9 eller 10 på kvällen. Lönen var 4 kronor i veckan. Mor fick större delen av pengarna som regel. Jag hjälpte min tre år yngre broder också med litet fickpengar ibland. Stryk kunde man få på arbetsplatsen ibland, både av arbetsgivare och av äldre arbetskamrater. Det var bara att titta och ta emot. Springpojksjobb ansågs lämpligast och var vanligast för pojkar i 7 till 10-års åldern. Utbäring av tidningar var inte så vanligt. Det sköttes mest av gamla gummor. Tidningen Arbetet bars ut av pojkar men endast av särskilt utvalda sådana. Några regelbundet återkommande sysslor i hemmet kan jag inte minnas att jag hade. --- Vi bodde i Stora Tvärgatan nr 5, alltså vid gränsen till Nöden. En moster till far och hennes man ägde huset. De hade lantbruk i gården med både hästar, kor och småhusdjur. Åkern hade de ute på Vipeholmsområdet. Det fanns flera lantbruk inom staden på den tiden. Vi hyrde två små rum och ett kök för 10 kronor i månaden. Vi bodde själva i gårdsrummet och hyrde ut gaturummet till studenter. Köket kunde man inte vara i. Där fanns ingen eldstad och var överhuvud taget inte möjligt att vistas i. Vi bodde således alla, 2 vuxna och 4 barn i ett rum. Där lagades maten och där sov alla. Maten lagades på en järnspis. I gaturummet som hyrdes ut fanns kakelugn. Gäster fanns sällan men de fick i så fall vara i det enda rummet som fanns. På sommaren, när studenterna var

5
ACC. N:R M. 16481:5

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

hemma på ferier, kunde vi få disponera även gaturummet. Då togs gästerna emot där. I regel var det endast kaffebjudning. Vi hade en finare kaffeservis då. Vi barn fick inte vara i detta s.k. finrum. Möblerna vi hade i det enda rummet kunde inte vara så många men de var efter tidens förhållanden ganska förnäma. Far hade själv tillverkat dem i valnöt. När Katedralskolan ombyggdes och utökades antagligen på 1890-talet måste en del valnöts-träd fällas där. Far och några andra möbelsnickare slog sig ihop och köpte träden för att såga upp dessa till möbler för eget behov. Vi hade en stor utdragssäng, där alla sängkläderna förvarades. Vi hade en annan utdragssoffa, ett bord med klaffar samt ett par stolar. På golvet hade vi trasmattor. Golvet var ett vanligt trägolv som skurades. Vi brukade aldrig sanda golvet och jag känner inte till om andra gjorde det. Sängkläderna bestod av en madrass, stoppad med halm. Sedan var det lakan och överst ett täcke med stoppull. Stoppull kallades uppriven yllelump, tror jag. Belysningen i det dagliga rummet kom från en fotogenlampa som gick att hissa upp och ner. Vi använde också en hel del talgljus. Några bestämda regler för när det fick vara tält hade vi inte. Vi fick tända när det behövdes. Mor hade ju hemarbete och fick ha mycket tält. --- Vi hade ingen bestämd matordning i mitt hem. Man tag vad man hade som regel. Som morgonmål fick vi dock alltid korngrönsvälling eller rågmjölsgröt med sirap. Maträtter som återkom regelbundet på bestämda veckodagar förekom inte. Mjölk drack vi varje dag. Den var ju lätt åtkomlig för vår del eftersom det fanns kor i gården. Jag vill minnas att vi fick betala 2 öre litern för mjölken. Kaffe drack vi inte varje dag, åtminstone inte vi barn. Det var sparsamt med kaffe och dessutom var kaffet

6.
ACC. N:R M. 16481:6.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

så uppblandat med alla sorters surrogat, så det var ingen njutning att dricka det. Hästkött och inälvsmat var absolut bannlyst i mitt hem, förekom aldrig. Motviljan var nog allmän på den tiden mot sådan föda. Vi åt rätt mycket sill, både färsk och saltad. Förövrigt köptes inte mycket fisk. Laxen förstas var billig då och köptes ibland. Vi åt inte mycket grönsaker heller. Vi hade ju ingen egen trädgård eller koloni. Ett litet potatisland hade vi i min morbrors åker ute vid Vipeholm. Tomater kände vi inte till då. De fanns kanske på sina håll men vi hade inga. Sydfrukter köptes ibland, särskilt apelsiner. De köptes vanligen av ambulering försäljare. Färdiglagad mat köptes aldrig. En del livsmedel kunde vi köpa i gården. Det blev billigare. Kött köptes som regel på torget, bröd i Lunds Bageriarbetsförening. Initiativet till denna togs 1894 men den kom väl inte riktigt igång förrän 1896. Andra speceriartiklar köptes i affär eller hökeri. Vi hade ingen bakugn och bakade heller ingenting hemma. Slakt förekom inte i mitt hem. Öl och dricka bryggdes inte hemma. Höns eller kaniner hade vi inte själv men de fanns i gården och kunde få därifrån ibland. Jag vet inte om kokning eller stekning av maten var vanligast. Det var precis som det bar sig. Man kokte nog mer än man stekte. Kaffe maldes hemma på en handkvarn. En hel del föda konserverades hemma. Lingon koktes in. En hel del sill blev insaltad. Ganska mycket ägg lades också in i vattenglas. Fläsk däremot konserverades inte. Vi fick fläsk som regel genom våra gamla släktingar i gården. De brukade få kraftiga ollonsvin från Småland och delade med oss. De ombesörjde saltning och rökning av fläsket. Den konserverade födan hade vi i dettannars oanvändbara köket. Ett visst förråd av potatis hade vi i en stack på tomten.

7.
ACC. N:R M. 16481:7

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Familjen svält väl aldrig direkt, varken under normala eller onormala tider. Familjen var ju inte så särskilt stor. Vi var fyra barn. Vi lärde oss tidigt att bidra till försörjningen eller skaffa en bit mat för eget behov. Redan i 7-års åldern kunde man börja springa ärenden och få sig en slant, ibland också maten. Mat och bränslefrågan under kriget skall vi inte tala om. Det var besvärligt, särskilt mot slutet. Det värsta var att man inte kunde få något arbete. 1918 t.ex. gick jag och min yngre bror hemma utan arbete. Mor hade arbete. Vi tre fick leva på 7 kronor i veckan. Dyrt var ju allting då. Vi sökte understöd från fattigvården men fick ingenting. En kvinnlig representant kom för att göra en undersökning eller prövning av behovet. Våra gamla släktingar på Stora Tvärgatan var döda då, så vi hade fått flytta till en lägenhet på Stålbrogatan. Kvinnan som kom för att inspektera tittade runt i lägenheten en stund. Här är ju städat och snyggt och så har ni fina möbler, sa hon. Ni kan inte få något bidrag. Det gick ändå. Egentligen åt vi endast två måltider någorlunda regelbundet, på morgonen och på kvällen. Morgonmålet hade inget speciellt namn, vad jag vet. Det var korngrynsvälling eller rågmjölsgrot vanligen före kl. 6. Far började ju arbetet kl. 6. Vi barn kunde väl som små ligga längre och äta när vi kom upp. Under dagens lopp fick eller tog man sig sedan en bulle eller brödskiva allt eftersom det bar sig. Sedan far hade kommit hem på kvällen åt vi kvällsmat vid 7-tiden. Den som inte var hemma och passade tiden fick bli utan mat. Vi hade det så att alla kunde sitta och äta. Vi barn fick hålla oss absolut tysta vid måltiderna. Far hade matsäck med sig till arbetet men vad den innehöll reflekterade jag aldrig över. Jag gick med kaffe

8.
ACC. N:R M. 16481:8.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND
—

till honom ibland på eftermiddagarna, särskilt när han arbetade på utställningen 1907. Där såg jag en kylmaskin för första gången. Den drevs med ammoniak. Jag kan inte minnas vad för slags duk vi hade på bordet, möjligen var det enklare vaxduk. Den riktiga vaxduken var dyr, vill jag minnas. Vit duk förekom aldrig enbart inom familjen. Jag tror att sådan förekom vid någon bjudning. Vi hade inte så mycket husgeråd, inte mera än att de fick plats på en hylla. Det fanns visst något emaljerat uppläggningsfat eller vad det kallades. För övrigt var fat och tallrikar av porslin. Allt var köpt. Någon finare uppsättning av porslin eller bestick fanns inte. En kaffeservis för bjudningar hade vi fast bjudningarna var sällsynta. Detta av utrymmesskäl främst kanske. Mor och far var mycket ute och umgicks med en hel del i föreningslivet men hade sina samkväm eller fester utanför hemmet. Vid de mindre kaffebjudningar som förekom serverades köpebröd. Öl och vin förekom inte i mitt hem varken vid fest eller i vardagslag. Däremot köptes rätt mycket brännvin men hur och när det konsumerades reflekterade jag inte över precis. Brännvinet kostade visst i Lund 1:25 per liter. Det hade man inte råd med. Far och en del andra gubbar slog sig samman och köpte hela "foror" brännvin. Det blev billigare. En foror var 200 liter. Detta brännvin köptes direkt från bränneriet i Dalby. Tunnan ställdes upp på Råby gård, där man sedan hämtade brännvinet i 5-liters kannor eller kaggar. Detta var fullt lagligt och tillåtet. Råby gård hörde inte till Lund då utan räknades som landsbygd. Inom stadsgränsen fick inte tunnan uppställas eller delas.--- Mina föräldrar var klädda till fest och i vardagslag som andra den tidens människor. Det är inte lätt att beskriva. Titta

ACC. N:R M. 16481:9.FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND
—

på gamla kort från tiden kring sekelskiftet. Mina föräldrar följde nog tidens mode. Det jag bäst minns av mors klädsel var det hårt åtsittande snörlivet. När mor skulle bort, fick far alltid hjälpa till att dra åt det. Mor sydde alla kläder själv utom fars bästa kostym. Den syddes hos skräddare. Alla tygerna köptes förstås. Man fick inte nytt så ofta på den tiden. Fin- kläder för vuxna kunde det vara årtionden emellan. Vi hade symaskin hemma. Kläder ändrades ofta eller syddes om, särskilt för åt oss barn. Begagnade kläder köptes inte. Klädgåvor förekom inte. Vi fick inga kläder men jag kände många som fick från fattigvården. Detta efter behovsprövning. Alla hade trätofflor i vardagslag. På sommaren gick vi barn barfota. Det fanns flera sorters trätofflor, med eller utan kappa baktill samt med eller utan "puda", alltså extra stoppning över vristen. Dessutom fanns riktiga s.k. träskor. Vi köpte vanligen trätofflorna på fattighuset. Där satt gamla gubbar och gjorde eller ombottnade trätofflor och träskor. Jag vill minnas att trätofflor då kostade 25 till 50 öre paret. En gång jag kom till fattig- huset blev jag så skrämmd att jag sprang därifrån utan att köpa tofflor. I fattighuset fanns också mentalt sjuka på andra våningen. De andra intagna som var mera psykiskt klara skulle hjälpa till att passa de mentalsjuka. En mentalsjuk med hemskt utseende och med lika hemska tjut kom rusande ned- för trappan emot mig och ~~jägsförsvann kvickt därifrån.~~ Jag var alltså när jag fick mina första skor. Det var långskaftade knäppeskor, riktiga myggjagare. Det fanns gott om byskomakare i närheten som kunde sula skorna. I vardags- lag hade vi pojkar en hemmasydd blus och kortbyxor. Vintertid hade vi hem- mastickade strumpor och hemmastickad ylletörja. Mössan var en sorts hemma-

ACC. N:R M. 16481:10.FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

sydd kalott. Som finkläder hade vi pojkar sjömanskostym. Män och kvinnor i vår samhällsgrupp var klädda ungefär likartat, vad jag kan minnas. Det var inget särskilt plagg som var utmärkande för dem. En typisk klädsel för den tidens ungsocialister eller "unghinkar", som de vanligen kallades, var bredbrättade hattar samt röd slips eller rosett. De borgeliga var "knoddar". Det var inte svårt att på klädseln avgöra vilka som kom från arbetarklassen eller borgarklassen. Borgarna hade finare kvalitet i kläderna och kanske modernare. De kyrksamma klädde sig nog oftast i mörka eller svarta kläder. --- Vi kallade våra föräldrar far och mor. Vi sa detsamma när vi pratade om dem med kamrater eller andra. Att säga du till föräldrarna var inte vanligt på den tiden. Det gick inte i vår familj. Släktingar eller bekanta till föräldrarna sa vi inte heller du till. Till släktingar använde vi uttryck för det rätta släktskapsförhållandet, t.ex. farbror, faster, morbror eller moster. Till andra bekanta till föräldrarna använde vi vanligen bara efternamnet men ibland bara förnamnet. Var det lite finare personer användes titeln samt efternamnet, t.ex. fru Andersson. Föräldrarna sade du till varandra. När de omtalade varandra använde de som regel förnamnet. Far kunde ofta, åtminstone bland kamrater och likställda, säga "Nevlingen", vill jag minnas. Mor skötte själv spädbarnen i mitt hem. Hon matade dem och såg till dem, åtminstone de äldsta. Sedan fick de äldre passa och delvis sköta de yngre. Barnen togs med ut på promenad innan de kunde gå. Mor körde dem i en barnvagn. Det var vanligen på söndagspromenaderna, då hela familjen följdes åt. Barnvagnen var en antik typ, mycket hög. Den fick man inte göra av med. Det var en allmän tro på den tiden och likaså i mitt hem,

ACC. N:R M. 16481: //

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

att om man gjorde sig av med barnvagnen, då blev det fler barn. Det var mor som främst eller praktiskt taget ensam hade hand om vår uppfostran. Far kom mest hem för att få mat. Aga förekom rätt ofta för alla former av förseelser. Av mor fick vi som regel en lusing, även av far men han kunde också använda livremmen. Det aktade man sig för. Man brukade inte skrämma oss med polisen. Polisen var inte något så vanligt begrepp på den tiden. Man brukade skrämma oss med sotaren. Han kom visst bara en eller annan gång på året, så det var ju rätt skönt. Några direkta hemmakvällar kan man inte tala om i vårt hem. Vi fick alltid lägga oss tidigt. Man skulle spara på ljuset. Sedan man ätit dröjde det inte så länge förrän man gick till sängs. Där pratades inte så mycket. Föräldrarna pratade inte speciellt med oss barn och inte med varandra heller. Ofta var någon ute på föreningsmöte. Sommartid fick vi vara uppe något längre kanske men inte mycket. Vi fick inte springa ute på kvällarna. Under tiden man gick i skolan fick man väl läsa läxor en stund på kvällen innan man gick till sängs. Jag var dock själv aldrig intresserad av skolarbetet eller läxläsandet och kunde heller inte mycket. På söndagarna hände det att familjen kunde vara rätt samlad. Det togs ofta, när vädret så medgav, en söndagspromenad. Vi hade inte så många släktingar i stan. Alla fars tre systrar hade flyttat uppåt landet. Far hade en bror i stan och med honom och hans familj umgicks vi en del. Min farbror bodde ute på Möllegatan på väster. Han bodde i ett av de s.k. tolvmannahusen. Det var en form av kooperativ sammanslutning. Tolv man hade slagit sig samman och uppfört en fastighet. Det var fler lägenheter än det egna behovet. Man fick en billig hyra på det sättet samt dessutom en viss utdelning vid varje års slut. Vi

ACC. N:R M. 16481:12.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

hade många släktingar på landet men vi umgicks inte med dem. Min farshsläkt bodde annars i Östra Torn till stor del. Vi besökte dem aldrig och vi hade inga besök heller, vad jag kan minnas. Vi hyrde ju hos en fabror och faster till min far, så dit kom väl släktingarna rätt ofta från landet. --- Far var ute nästan varje kväll eller varje stund av fritiden. Han var med i ett flertal arbetarorganisationer. 1894 bildades Folkets Park, ett efter den tidens förhållanden ganska stort ekonomiskt projekt. Far var med från starten och kom rätt snart med i styrelsen. Man hade stora svårigheter att kämpa mot redan från början, svårigheter som fortsatte och bara ökade under årens lopp. Man hade alltid ekonomiska bekymmer och de flesta år underskott i kassan. Styrelsen fick bära ansvaret för allt. Mycket av arbetet utfördes i styrelsens egen regi. Således var far sällan hemma. Man träffades vanligen i Folkets Park för att utföra olika arbeten. Ibland träffades man hemma hos ordföranden. Vid dessa sammankomster förekom oftast förtäring av något slag på föreningens bekostnad, både mat och dryck. Styrelsen måste dock visa stor sparsamhet och ledamöterna fick själv betala många gånger. De hade ju ett visst årligt arvode. Mor var med en hel del i Kvinnliga Arbetarförbundet, som bildades 1890. Förbundet anordnade var och varannan månad familjefester. Jag minns inte om far var med någon gång men vi barn var det aldrig. Inom Arbetarkommunen startades 1906 en kvinnoklubb. Mor var med i styrelsen från början. Även mor träffade således sina närmaste vänner i föreningslivet. Något umgänge med vänner i hemmet förekom knappast. Huset vi bodde i ägdes av fars fabror och faster. Hos dem var vi mycket på större och mindre fester. Annars umgicks vår familj inte med någon.

13.
ACC. N:R M. 16481:13.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Om barnkalas förekom i min barndom vet jag inte. Jag eller mina syskon har inte varit med på något. Däremot förekom många barnfester i Folkets Park, ibland 10 till 12 under en sommar. Där fanns krokettspel och en hel massa annat att roa sig med, bl.a. ponnyhäst med vagn. Ett tag efter 1907 fanns där två björnar och tre apor. Vi barn var inte med på andra utflykter än som anordnades av mina föräldrar för familjen. Hela familjen brukade rätt ofta söndagspromenera till Bjärred. Vi hade matkorg med oss. Det var rätt vanligt bland lundafamiljerna på den tiden att göra söndagsutflykter till Bjärred. Ibland gick flera familjer i sällskap. Vi barn gick alltid barfota sommartid. Mor körde barnvagnen under sådana promenader. Det fanns ju häst och vagn i gården. Det hände någon gång att familjen lånade häst och vagn och på så sätt åkte till Bjärred. Familjemedlemmarna brukade inte gå på bio. Jag vet inte varför. Föräldrarna hade väl andra intressen. Vi barn fick inte gå. Vi hade väl inte råd. När vi blev större och själv hade pengar gick vi någon gång men intresset har aldrig varit särskilt stort i vår familj. Cirkus förekom rätt ofta. Den hölls vanligen i gamla ridhuset men också någon gång i Folkets Park. Vi var med ibland. Som barn åkte vi skridskor, ibland på idrottsplatsen, ibland på dammen i stadsparken eller annars var det kunde bära sig. Skridskorna var inte mycket att hurra för men det gick. Någon annan form av idrott ägnades inte inom familjen. Leksaker hade vi knappast som barn. De få och enkla saker vi hade gjorde far själv. Den leksak jag bäst minns var en trähäst, som far själv hade gjort. Man fick börja arbeta så tidigt att det inte fanns mycken plats för lekar. Vi fick inte leka inomhus med kamrater. Det fanns inte plats i vår lägenhet.

14.
ACC. N:R M. 16481:14

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Vi fick hålla till och leka på gårdar och i gränder. Det var inte så mycket lek i de yngre åren. Redan i 7-års åldern fick man börja arbeta. Vi måste vara inne före mörkrets inbrott. Det var absolut förbjudet i vårt hem att vara ute längre. Det fanns gängbildningar bland pojkar åtminstone. Inga flickor fick vara med där. Jag minns inte precis vad vi sysslade med. En hel del okynne hittade vi på emellertid. Slogs gjorde vi också. Nöden-
gänget som jag tillhörde brukade bulta på ett pojkgäng från Stenbocksgatan. Detta var lite finare pojkar så att säga. Att barn och ungdomar gick omkring och sjöng för att tigga pengar känner jag inte till. Man gick omkring och sjöng som stjärngossar vid trettondehölgen. Man fick kanske några ören här och där men jag tror inte det var tänkt som något tiggeri. Jag fick börja i söndagsskola ganska tidigt och gick där i många år. Det var ingen vanlig söndagsskola med religiös agitation. Det var en söndagsskola, som leddes av DYG, en förkortning som betyder "De yngre gubbarna". Det var en radikal studentförening, som hade bildats 1896. Den trädde i direkt kontakt med arbetarrörelsen och sökte genom föreläsningar, söndagsskolor och populärvetenskapliga artikelserier göra en insats på det sociala arbetsfältet. Föreläsarna var akademiker, som ställde sig gratis till förfogande. Söndagsskoleverksamheten gick ut på att odla barnens fantasi och förstånd genom sång och musik samt framställningar, som inte var kristligt färgade. Tillslutningen var rekordartad. En del av stadens lärarinnor förbjöd skolbarnen att besöka denna form av söndagsskola. Terminsavslutningen ägde rum med utflykt till Bökeberg. DYG bekostade resan. Tillslutningen blev så stor med tiden, att deltagarna måste delas upp. En avdelning för äldre

gossar bildades 1911. Jag var med i den. Som föreläsare hörde jag bl.a. många andra Östen Undén och Ernst Wigforss ett flertal gånger. Vi gick mest på dans i Folkets Park. Vi anordnade också dans själva inom klubbverksamhetens ram men vi hade mycket annat att syssla med. Dansen blev inte så framträdande. Jag tillhörde också Socialdemokratiska Ungdomsklubben i Lund. Den hade bildats 1904. Den sysslade mest med politisk skolning men hade annat på programmet, t.ex. frågesport och amatörteater. Vi samarbetade därvidlag mycket med ungdomslogen Unga Krafter. I Lund startades 1911 en loge av nykterhetsorden Verdandi kallad Nyare tid. Till denna bildades ungdomslogen Unga Krafter. Det var 1913. Denna ungdomsloge sysslade mycket med amatörteater, musik- och lekaftnar. Utan att direkt tillhöra logen var jag mycket med där genom samarbetet med Socialdemokratiska Ungdomsklubben. Jag spelade själv amatörteater och var med ute och spelade på flera andra platser, bl.a. Bökeberg vid ett ungdomsmöte. Unga Krafter höll till på Folkets hus som regel. Medlemsantalet var mycket stort. DVG hade nu upphört med sin verksamhet. Under sommaren företogs vandringar till havet och i skogarna. Det gjordes utfärder till Bökeberg och Köpenhamn m.fl. platser. Föreningen Unga Krafter splittrades sedan under världskriget. Verksamheten återupptogs igen i ungefär samma stil 1920 under namnet Sagostunderna. Sagostunderna övergick senare i organisationen Unga Örnar, en socialdemokratisk ungdomsorganisation som skulle vara en motvikt till scoutrörelsen. --- I mitt hem döptes barnen hemma. Det var vanligast på den tiden, då barnen som regel föddes hemma. Jag blev konfirmerad i Domkyrkan 1912. Min yngste bror fick tre år senare borgerlig konfirmation. Det var vanligt då. Någon ändring

ACC. N:R M. 16481:16.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

i livsföring och annat betydde inte konfirmationen för mig. Jag hade länge varit med då i arbets- och föreningslivet. Jag tyckte inte om konfirmationsundervisningen och lärde mig inte heller mycket. Jag var glad när det var över. Vi var inte alls religiöst sinnade i mitt hem. Inom Socialdemokratiska Ungdomsklubben hade man diskuterat och pläderat för utträde ur statskyrkan, inga barndop samt enbart borgerlig konfirmation och vigsel. Både min egen och mina föräldrars förlovning tillgick då som nu. Man växlade vardera en ring i guld. Vid vigseln fick bruden ytterligare en ring i guld. Svensxa och möhippa förekom inte i min barndom. Jag känner inte till det i varje fall. Mina föräldrar vigdes hemma av en präst. Själv vigdes jag och min fru borgerligt på Rådhuset. Silverbröllop och guldbröllop det firade man allmänt. De som firade silverbröllop skulle ha en silvergåva. Vänner och bekanta gjorde insamlingar. Det skulle vara riktigt silver och oftast blev det kaffekanna med sockerskål och gräddkanna. Hur begravningen tillgick berodde mycket på vem som var död, om det var en knutsbroder eller annan borgare, en gubbe från vårt kvarter eller en gubbe från fattighuset. I samtliga fall kunde det vara olika fina likvagnar och hästar. Knutsgillet hade egen likvagn. En gubbe från fattighuset fick åka i en enklare vagn än t.ex. en gubbe från Nöden. I vårt kvarter lades den döde vanligen i brygg-huset. Man klädde väggarna omkring med lakan och hade ljus tända före avfärden till kyrkan. Hugget granris ströddes utanför på gatan begravningsdagen. Kransar och blommor hängdes på likvagnen eller lades de runt kistan. Alla kuskarna skulle ha en kaffegök före avfärden till kyrkan. De serverades på kuskbocken. De övriga gästerna serverades ett glas vin. Helst skulle

17.
ACC. N:R M. 16481: 17

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ungerskt lantvin. Kaffe förekom väl också ibland. De manliga begravningsgästerna var klädda i svart hög hatt och bonjour. Kvinnorna hade svartklänning, svart kappa och svart schalett. Hade man inte kappa bar man en större svart schal. Kvinnorna åkte i droska efter likvagnen medan männen gick till fots. Efter begravningen förekom väl ibland mat men mest var det kaffe med gök. Sedan kunde det bli kortspel. Var det en gubbe från fattighuset var det inte så fin vagn eller fina hästar. Sällan några blommor eller vagn med gäster efter likvagnen. En eller par ensamma gubbar från fattighuset kunde stappla efter likvagnen. Gubbar från fattighuset kunde också få bära kistan i kyrkan. --- Det nya året vakades in hemma. Vi brukade vara hos våra gamla släktingar i gården. Vi barn kunde få springa ute på stan en stund under kvällen och ha lite spex för oss. Nyårsfirandet var lugnare förr än nu. Vid tretttondehelgen förekom stjärngossar som gick omkring och sjöng. Som regel var det inte organiserat från början. Efter en stund kunde det bli ett gäng som följdes åt. Jag var med någon gång. Det hände att vi fick några ören här och där. På Kulturen brukade där vara stjärngossar. Fastlagen vet jag inte om vi uppmärksammade precis. Leken "Slå katten ur tunnan" vet jag förekom i Folkets Park vid något tillfälle. Vid påsken brukade vi som barnskläout oss till blåkullakäringar. Det var visst på skärtorsdagen. Det roligaste vi hade vid påsken var att fästa pappershäxor eller annat på gamla käringar eller ibland andra. Vi fäste riktiga svansar på dem. Sedan var det roligt att måla påskäggen. Vi brukade väl äta en fyra eller fem ägg. Vi hade ju rätt god tillgång på ägg från gården. Långfredagen höll man sig mest stilla men jag inte minnas man hade någon

särskild klädsel. Valborgsmässoafton var det studenterna som dominerade stan. Det var roligt att dagen efter samla upp käppar och annat de lämnat efter sig på gatorna. Några eldar förekom inte och jag vet ingenting om majsjungning heller. Demonstrationståget däremot den första maj var en av årets stora händelser. Den första maj var kanske årets största dag för oss ur arbetarklassen. Vi samlades då på Mårtensstorget strax efter middag. Med fanor och under musik gick sedan taget till Folkets Park, där demonstrationstalet vanligen hölls. Många gånger hölls demonstrationstalet på Mårtensstorget. Bland förste majtalare i Lund minns jag särskilt Ernst Wigforss, Gustav Möller, F.W. Thorsson, Rickard Sandler, Arthur Engberg och Per Edvin Sköld. En annan form av demonstration i Lund glömmar jag aldrig. Det var hungerdemonstrationer 1917. Knappheten på livsmedel gick hårdast ut över arbetarklassen. Livsmedelsfrågan dominerade helt under 1917 och 1918. Det fanns inte arbete att få heller för många. Själv gick jag arbetslös. I april 1917 kom den största demonstrationen till stånd, den s.k. bröddemonstrationen. Över 4000 människor deltog för att uppvakta stadens myndigheter. Man krävde billigare livsmedel, i första hand potatis, mera bröd, gryn åt de hårt arbetande, tryggnad av bränslebehovet, billiga kläder och skodon, att stävja mellanhändernas oblyga vinster samt att inställa skatteindrivningar för alla med mindre än två tusen kronor i inkomst intill dess lönerna höjts. Även kvinnorna mötte upp. Leveropen dånade och Internationalen sjöngs. Av pingstfirandet minns jag inget speciellt. Det var ~~götemplarnas~~ stora helg. De brukade då anordna stora sammankomster och utflykter. Midsommar firades ordenligt. Majstång fanns inte på vår gård men på flera gårdar i

närheten. Det var som regel de äldre som anordnade dessa midsommarfester. Vår familj brukade i flera år vara på en gård i Lilla Råby midsommarafton. En vagnmakare ägde gården. Där dansades kring majstången varje år hela natten till ljusan dag. På morgonen hade vi sillasexa. På kvällen och under natten dracks kaffe med gök. Mårten firades allmänt och ordentligt även i vår familj. Oftast hade vi gås men ibland fick det räcka med en tupp. Våra släktingar i gården ordnade med mårtensfirandet. Vi själva skulle väl knappast ha råd att ordna med gås. Advent firade vi inte. Inte Lucia heller. Jul firade vi hemma. Rikligt med mat skulle det vara även om det annars var ganska fattigt och knalt. Nu var det förstås våra gamla släktingar i gården som anskaffade och ordnade det mesta. Min farbror skaffade således ett stort ollonsvin från Småland varje år till jul. Vi fick överta halva grisen. Bara halvan vägde närmare 100 kg. Alla former av julmat från grisen anrättades och åts med god aptit under juldagarna. Vi var varje jul inbjudna till farbror och faster i gården. De förberedde nog julen som man gjort i gamla tider med brödbak och annat. I mitt hem köptes brödet. Pepparkakor bakades dock hemma och vi barn kunde få hjälpa till. Julgran hade vi som barn. Den kläddes med glitter, papperskarameller, flaggor, papperskorgar med nötter. Vi hängde äpplen i den och satte i levande ljus. Julklappar fick vi men det var mycket billiga och enkla saker. Det var inte mer än en eller två men roligt ändå. Dopp i grytan förekom inte i vår familj. Julinblåsning vet jag ingenting om. Hemmet pyntades lite grann med pappersgirlander och liknande till jul. Julskyltning förekom men endast i liten skala. Det kan inte alls jämföras med våra dagar. Vi besökte borgerlig julotta i Folkets hus ibland.

Vår husläkare hette Moberg. Det var en mycket robust och präktig man. Sina pulver och preparat gjorde han själv. Han brukade ha dem med sig i väskan. I mycket fattiga hus tog han ingenting betalt. I min barndom skulle man vara mycket sjuk innan läkare tillkallades. Sjukhuset var man ändå räddare för. Man skulle vara halvdöd minst innan man lade in sig på sjukhus. Det var sista anhalten, tänkte man sig, liksom fattighuset. Ja, vid epidemier förstås, då måste sjukhusen anlitas. Det blev då Epidemisjukhuset. I andra fall var sjukhuset en fasa. I hemmet fick den sjuke ligga i samma rum och säng som han brukade. Man lade rena lakan i sängen. Den familjemedlem som var närmast till hands, i vårt fall mor, fick svara för passningen. Om termometer fanns i min barndom har jag inget minne av. Jag tror att man kände på pulsen och gjorde sig en uppfattning om temperaturen. Förlossningar skedde hemma som regel och så i vår familj. Barnmorska anlitas. Badmöjligheterna i vårt hem var inte stora. Vi fick bada i en träbalja i brygghuset och det hände inte särskilt ofta. Det skedde väl vid behov och jag kan inte minnas att det var regelbundna bad. Varmbadhuset anlitas inte. Vi fick alltid tvätta oss i brygghuset. Det fanns ingen annan möjlighet. Ohyra fanns i huset i alla former tror jag, råttor och möss, loppor och ulöss, vägglöss och kackerlackor. Huvudlöss fick man i skolan. Dessa fångade man i en s.k. tätkam. Man tvättade också huvudet i sabadillättika. Lopporna fick man jaga. De knäcktes med nageln mot bordsskivan eller annat hårt underlag. Möss och råttor togs i fällor, fast i vår gård fanns det gott om katter som höll efter dem rätt bra. Att ha ohyra var allmän praxis. Det fanns ju ingenting i sanitär väg på den tiden. Det fanns ju gödselstad

i gården och inte så långt från gatan. Gödselstaden var visserligen inbyggd men lukten fanns där. Det fanns många stallar i kvarteret på den tiden. Åkarna hade ju sina häststall men det fanns också flera jordbrukare med stallar. Vår bostad städades en gång i veckan. Då städades också dasset på gården. Städredskapen var dom vanliga, skurborste, kvast och sopskyffel. Mor tvättade som regel i brygghuset men ibland på gården. Småtvätt förekom mest varje dag. Någon egentlig stortvätt blev det nog aldrig för vår del. Vi hade inte mer än att den fick plats i småtvätten. Som tvättmedel användes grönsåpa och soda. --- Det fanns en viss diakonverksamhet i min barndom. Frälsningsarmén gav också hjälp i många fall. Den socialistiska arbetarrörelsen tyckte inte om Frälsningsarmén, dels för det religiösa inslaget och dels för att den var organiserad som en armé. Det hände i Lund att medlemmar uteslöts ur fackföreningen för att de tillhörde Frälsningsarmén. Understöd till fattiga familjer kunde utgå på det sättet, att de fick gå till fattighuset och hämta mat. Vad som fordrades för att få understöd vet jag inte men det var behovsprövat och inte lätt att få det. I allmänhet skulle det mycket till innan man sökte understöd. Utdelning av mat och kläder till fattiga förekom vid jul. Maten var visst i form av risgryn. Vem som svarade för den utdelningen vet jag inte. Jag tror det var staden genom förmedling av prästerskapet. Det var väl kyrkan som ursprungligen började med sådan verksamhet. Det ansågs som självklart att barnen skulle ta hand om de gamla. Gick inte detta fanns ingen annan utväg för de gamla än fattighuset. Det låg i min barndom på Algatan. Det kallas numera Stadsgården men kallades då Själboguset. Det skulle ha fått det namnet

ACC. N:R M. 16481:22.FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

därigenom att det vid någon större epidemi skulle ha fungerat som uppsamlingsplats för lik. De som vistades på fattighuset kallades för hjon. De fick utföra arbete så länge de absolut kunde. En del fick odla grönsaker, andra fick gå och sopa gator och torg. På den nya försörjningsinrättningen Mårtenslund fick de sköta tvätt och mangling. En del stod i källaren och krossade kalk. Några tillverkade tofflor för försäljning. De intagna fick också hjälpa till att passa varandra. Det fanns många svårt mentalsjuka som behövde ständig övervakning. Detta fick de andra intagna svara för. De flesta gamla försökte klara sig på egen hand så länge det var möjligt. Gamla gubbar gick omkring och sågade ved. Gamla gummor gick omkring och tvättade. Lönen var obetydlig. I många fall fick de endast maten. För de arbetsoförmögna fanns från samhällets sida endast fattighuset, om inte familjen eller släkten kunde ta hand om dem. Släkten kom väl sällan ifråga och familjen hade heller inte så stora möjligheter bland oss arbetare på den tiden. Det fick bli fattighuset. Vid långvarig sjukdom hände det väl att hjälp kunde komma från arbetsgivaren men man kunde inte räkna med det. Hjälp från grannar var väl vanligast men de flesta hade mer än nog själva att dra försorg om. --- Att flera hushåll slog sig samman om inköp av vissa bruksföremål eller vissa varor känner jag inte till. Vår familj ägde ingenting gemensamt med någon annan. Om gemensam prenumeration förekom på tidningar vet jag inte. Vi hade själv Arbetet. Våra släktingar i gården hade Folkets Tidning. Vi bytte tidningar ibland. 1910 bildades Lunds Kooperativa Kvinnogille. Melemmarna där gjorde gemensamma inköp av livsmedel, bl.a. salt sill och äpplen för torkning. Arbetarrörelsen i Lund började som koo-

ACC. N:R M. 16481:23FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

peration eller genom kooperationen. Tre generationer Östergren har varit starkt engagerade i kooperationsrörelsen. Min farfar Alfred Östergren var med från den absoluta början. Han var med att 1883 bilda Arbetarnas ring. Dess uppgift var redan från början att söka förbilliga livsmedlen och sedan andra förnödenheter. Arbetarringen fick redan från starten 400 medlemmar. Medlemsantalet växte sedan snabbt. Man handlade också snabbt i den nya föreningen. Medlemsantalet delades upp i sektioner med 200 medlemmar i varje. Min farfar stod i spetsen för en sektion, byggnadssektionen. Ett par timmermän var också med i ledningen. Genom aktieteckning och även bidrag från medlemmarna fick man in medel. Tomt köptes vid Råbygatan. Där uppfördes ett tvåvåningshus med salar och bostäder samt ett bageri. Allt stod färdigt redan 1884. Redan samma år kunde Ringens medlemmar köpa bröd där. Ringens bageri hade kommit igång. 1888 organiserades detta om till Lunds Arbetares Bageriförening, som övertog samtliga byggnader på Råbygatan och efter hand byggde ut det hela till ett miljonföretag. Min far och sedan också jag har varit intresserade medlemmar där. Jag fick som liten pojke gå dit och köpa bröd men det hade sina besvärligheter. Vi handlade annars huvudsakligen i hökerier för där fick man kredit, upp till 5 kronor vill jag minnas. Jag hade att passera inte mindre än 5 hökerier den vanliga och närmaste vägen från hemmet till bageriet. Brödkakorna var stora och man fick inget papper om. På hemvägen fick man smyga sig fram och gå omvägar för att inte hökeri-handlarna skulle se att man köpt bröd i Bageriföreningen. Då drog de in krediten. I vår familj och i vår närmaste bekantskapskrets var inställningen till kooperationen den allra bästa men vi var som sagt beroende av krediten

24.
ACC. N:R M. 16481:24.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

och kunde inte utnyttja eller stödja den som vi önskade. De borgerliga hade i allmänhet en stark motvilja till Kooperationen. Något organiserat utbyte av arbetshjälp såsom barnpassning och annat förekom inte i vår familj eller bekantskapskrets. Mina föräldrar var med i en understödsförening som hette Understödsföreningen 501. Den hade bildats genom Arbetarringen. Hur den fungerade och mina föräldrars inställning till den känner jag inte till. Den moderna sjukkasseverksamheten övertog senare dess verksamhet. De slogs samman. I vår familj var vi fanatiska fackföreningsanhängare. Samma var i stort sett förhållandet i vår umgängeskrets fast splittringen var stor bland arbetarna. Det fanns flera socialistiska riktningar och enigheten var inte den bästa. --- Vi hade tidningen Arbetet i mitt hem. Mina gamla släktingar i gården hade Folkets Tidning. Vi var övertygade anhängare av Socialdemokratiska Arbetarpartiet men inte av dess ytterlighetsriktningar. Medlemmarna i vår familj deltog i förstamajdemonstrationerna. Det fanns motståndare till demonstrationerna även inom arbetarleden. Särskilt var splittringen stor bland kvinnorna. Någon ansåg att det inte passade gifta kvinnor, andra kunde betrakta det som en skam att gå under den internationella fanan. I vårt grannskap var praktiskt taget alla anhängare av den socialistiska rörelsen i någon form. Någon direkt motsättning bland dem som röstade på andra partier var det inte. Det märktes inte i varje fall. Mellan yngre och äldre kunde det vara motsättningar i politiska frågor. Det fanns många ungsocialister i Lund. De ville revolution och var fanatiska gudsförnekare och antimilitarister. De äldre var mera moderata i dessa frågor. I vår familj var det inga politiska motsättningar men vår släkt

i övrigt tillhörde i allmänhet de borgerliga partierna. Vi umgicks inte med dem. Det var väl inte av dessa skäl. Det hade bara blivit så. De som var religiöst intresserade hade väl svårt för att tillhöra något socialistiskt parti. De hade ju en starkt antireligiös propaganda emot sig. Höll de tyst och höll fast vid statskyrkan gick det väl bra. Frireligiösa och särskilt s.k. svavelpredikanter var illa omtyckta. Det hände att de blev uteslutna ur fackföreningen de tillhörde. Bland arbetarrörelsens väljare var det åtminstone stor aktivitet och propaganda. Det anordnades massor av möten med politiska föredrag. Broschyrer förekom också. Alla i familjen gick gärna på politiska möten. Själv tyckte jag att det var det roligaste som fanns, helst diskussionsmöten. Tillstånd för politiska möten skulle alltid sökas hos polismyndigheten. Det hände att vissa möten fick inställas. Polisen övervakade alltid politiska möten. Att tillhöra Arbetarpartiet innebar som regel inga risker under normala förhållanden. Av de som deltog i storstrejken blev dock många svartlistade och kunde sedan inte få arbete. Många hade ingen annan utväg än att resa till Amerika. Min egen far gjorde detta 1912. Ungsocialister kunde ibland vägras anställning eller avskedas för sin politiska aktivitet. Hjalmar Branting sattes väl främst i vår familj. Det var ju allmänt så. Annars var vi lokalpatrioter i det fallet. Vi höll på de politiker vi hade närmast kontakt med här nere, t.ex. August Palm, Axel Danielsson och Thorsson. Östen Undén och Ernst Wigforss var mycket verksamma här i Lund en del år och omtyckta av alla i våra kretsar. Kungadömet skulle bort anså vi. Äldre personer kunde ha kungabilder på väggen, t.ex. hade våra släktingar här i gården Oskar II. Vi hade Karl Marx.

ACC. N:R M. 16481:26.FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Vår familj tillhörde statskyrkan men vi gick aldrig i kyrkan mer än nödvändigt, t.ex. för konfirmation eller begravning. Vi gick inte till nattvarden eller till kyrkan vid julen. Julottan kunde man bevista i Folkets hus festsal utan religiöst inslag. Inom familjen fanns det inga motsättningar i fråga om religionsuppfattning. Man kan inte säga att det fanns direkt motsättningar med eller mellan grannar heller för religionens skull även om religionsuppfattningarna var rätt så skiftande. Vi inom arbetarrörelsen hade fått höra så mycken propaganda mot statskyrkan och religion överhuvudtaget. Det fanns ändå många kvar som höll fast vid statskyrkan och besökte den regelbundet. Motviljan mot statskyrkan har väl sedan minskat under årens lopp. Det fanns också frireligiösa i grannskapet och dom tyckte vi ändå sämre om. Sedan fanns det ju många judar i stadsdelen. De hade sin egen religion och den fick dom ha ifred. Deras sabbatsdag var ju lördagen och då utförde dom absolut inget arbete. Judarna hade en möteslokal eller gudstjänstlokal i Prennegatan nr 5. Denna lokal hade tidigare varit godtemplarsal och blev sedan möteslokal för babtisterna. När judarna höll till där fick jag gå dit för att tända och släcka ljusen. Sådant räknades som arbete och det kunde inte judarna själv göra på vilodagen. Jag fick visst 2 öre för varje gång men inte betalt förrän dagen efter. Husandakt förekom inte i mitt hem. Vi läste inte aftonbön eller bordsbön. Man talade inte om synd. Mina föräldrar fäste inte stor vikt vid konfirmationen. Det var något som måste göras. Själv tyckte jag mycket illa om konfirmationsundervisningen. Det satt i sedan skoltiden. Jag fick då sitta efter för att jag inte kunde kristendomsläxa. Sedan fick jag stryk av far för detta.

27
ACC. N:R M. 16481:27.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

på kvällen. För mig hade konfirmationen bara en sak av betydelse, nämligen att jag fick långbyxor. Inom de olika socialistiska sammanslutningarna agiterades det starkt för borgerlig vigsel och konfirmation. Närmast var det inom ungdoms- och kvinnoklubbarna. Mina föräldrar var också övertygade i denna sak. Själv hade de fått borgerlig vigsel och min yngste bror fick borgerlig konfirmation. Mina föräldrar hade arbetarrörelsens allmänna inställning till statskyrkan och prästerna. Man skulle inte enbart förneka kyrkan utan motarbeta den. Jag minns särskilt en broschyr som fanns där hemma och som var allmänt spridd. Den hette "Tronen, svärdet, altaret och penningpåsen". Jag minns också hur en kvinna i ledande ställning på ett mötesföredrag fördömde de föräldrar som lät sina barn gå i kristlig söndagsskola. Hon fördömde också pojkscoutrörelsen. Uppfattningen i dessa frågor var sådan i allmänhet i vår umgängeskrets och i grannskapet. Det fanns dock många med andra och motsatta åsikter. Överhuvudtaget var det stor splittring och mycket skilda åsikter på de flesta områden under min uppväxt, även inom arbetarklassens egna led. Jag har alltid varit intresserad av debatter. Jag har varit med på interna sådana som pågått från kl. 8 på kvällen till kl. 8 på morgonen utan att man kommit till något resultat. --- Vi läste en hel del i vår familj, t.ex. tidningen Arbetet. Den hade bara 2 blad på den tiden. Vi läste broschyrer som utkom genom partiet. Socialdemokratiska Ungdomsklubben hade läsrum och bibliotek på Nygatan. Vi lånade facklitteratur därifrån. I Folkets hus fanns också ett bibliotek, där man kunde låna böcker. Inställningen i vår familj till själva läsningen som sådan var det inget fel på. Vi barn fick läsa vad vi ville utom reli-

ACC. N:R M. 16481:28.FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

gionshistoria. Det enda som gjorde att föräldrarna måste inskränka på vår läsning var att fotogenen var dyr. Därför kunde vi inte läsa så mycket på kvällarna under den mörka årstiden. Mina föräldrars inställning till studier efter folkskolans slut var god och så var inställningen i allmänhet. Det var bara praktiskt taget omöjligt för någon ur arbetarklassen att göra det. Jag hade dock en kvinnlig släkting som var ensamstående mor. Hon hade en pojke som lyckades få lån i Gamla Sparbanken och därigenom kunde ta realexamen. De ur arbetarklassen som avlade studentexamen eller akademisk examen be-
taktades väl och högaktades. Mina föräldrar påverkade inte mitt yrkesval och troligen inte syskonens heller. Man fick ta vad man kunde få. Jag var först bagarlärning ett tag men fick sedan 4 års maskinutbildning på AB Separator i Lund. Jag hade 5 till 7 kronor i veckan och fick klara mig på det. 2 öre i timmen undansattes under hela utbildningstiden, så jag fick väl 300 kronor när jag slutade. Då fanns det inget arbete att få. Jag jobbade ett tag på Akademiska Föreningen med att sälja cigaretter. Efter värnplikten gick jag på sjön och fick maskinistutbildning. Under utbildningstiden i Lund bodde jag hemma. Jag fick betala så gott jag kunde. Vi fick hjälpas åt. Familjen var inte så stor då. Det var bara mor samt en yngre bror. Det var ingen i familjen som var med i någon studiecirkel, men vi gick mycket på föreläsningar. Den radikala studentföreningen DYG anordnade massor av föreläsningar i alla tänkbara ämnen. Många kända och framstående akademiker föreläste där gratis, sådana som Östen Undén, Ernst Wigforss, Bengt Lidforss och Rickard Sandler, för att nämna några. Andra var Ernst Norlind, Ellen Key och Anders Österling. Tage Erlander var ordförande

29
ACC. N:R M. 16481:29.

i föreningen 1924. Han föreläste detta år över ämnet "Judefrågan". ---
Jag bodde på gränsen mellan vad man brukade kalla Nya stan och Gamla stan.
Nya stan kallades också Nöden eller Judeen. Några andra stadsdelar vet jag
inte att man talade om. Man brukade säga ute på väster eller ute på öster
samt uppe på norr. Husen var övervägande små envåningshus. Området sades
tidigare ha varit sumpmark. Småhusbebyggelsen skulle ha kommit igång genom
initiativ av en Dir. Ripa på Tornabanken, som förmedlade lånen. Människorna
som bodde här var väl till större delen inflyttade från landsbygden och and-
ra orter. Många judar bodde inom området. De var också inflyttade, från
Polen sades det. Jag vet inte. Särskilt judarna hade det mycket svårt och
eländigt. De hade dock en enastående förmåga att kunna dra sig fram trots
som regel stora barnkullar. De flesta judarna idkade handel av något slag.
Många gick omkring på landsbygden med en säck på ryggen. En stor del av
judarna har under årens lopp blivit förmögna. Någon särskild spänning
mellan människorna i de olika stadsdelarna fanns nog inte. Sammanhållningen
mellan människorna i vår stadsdel var god. Jag kan inte minnas annat eller
så reflekterade man inte över det som liten. I vår stadsdel bodde ju kropps-
arbetare till stor del. Vi ansågsoss ha det sämst ställt i samhället och
skulle kämpa för vår rätt till bättre villkor. Vi kände oss dock inte under-
lägsna på något sätt. Hantverkarna levde väl under samma villkor som vi un-
gefär. Många av oss var ju hantverkare. En viss spänning kunde kanske
finnas mellan olika hantverksgrupper, t.ex. mellan träarbetare och målare.
De senare ville gärna hålla sig för lite mer än andra. Kontorsfolk ville
väl också gärna räkna sig som fina. Det hade vi mest roligt åt. Vi visste

29
FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ACC. N:R M. 16481:30.

att de som regel hade sämre betalt än vi. Studenter har vi alltid varit vana vid och som regel var förhållandet gott. I vår stadsdel fick de dock hålla sig på mattan. Någon respekt för dem hade vi inte. Vi höll oss för att vara lika goda som dom. Genom sin klädsel skilde studenterna sig mera från allmänheten förr än nu. Många ville verka förnäma och utmanande. De vita mössorna kunde reta oss ibland. Studenterna bar den vita mössa alltid förr i tiden eller åtminstone mycket mer än nu. Bönder tyckte vi inte så särskilt bra om, särskilt inte under kriget. Vi hade ju inget bröd nästan, och det sades att bönderna hellre gav svinen brödsäden än sålde den för det i deras tycke dåliga priset. De fick också en del av skulden för de höga priserna på livsmedel och jobbarpriserna. Sedan kluvade de lantarbetarna och dessa ansågs ju tillhöra oss. De kämpade med oss. Mot lärarna var vi rätt så neutrala men prästerna tyckte vi illa om. Likaså de rika. De skulle berövas sin makt genom socialismen. Med judarna kunde det bli bråk ibland men det var inte judarnas fel. Det fanns i vårt kvarter en jude som drog omkring med dragkärria och samlade lump. Så snart vi pojkar mötte honom brukade vi välta upp och ner på kärran för honom. Grupper av pojkar och ungdom samt även äldre som fått för mycket sprit i sig kunde ställa till liknande ofog för judarna. Till Folkets park gick vi gärna från arbetarklassen. Folk från andra delar av stan gick kanske hellre till Stadsparken eller Tunaparken. Alla dessa parkområden var trevliga på sitt sätt och folk promenerade gärna där på kvällar och söndagar. Vi i vår familj gick på söndagarna gärna en runda upp kring Norra kyrkogården. Där var också vackert. Ibland gick vi en promenad ut till Karlbergs backe. Den

29
FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND
—

ACC. N:R M. 16481: 3/.FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

låg västerut på Trollebergs ägor. Många brukade promenera dit. Vårfrugatan kallades "Tjuvahålsgratan" och Grynmalaregatan kallades för "Benbrytaregatan". Östra Fäladsvägen kallades "Tattarevägen". Ute på väster låg en samling små hus som kallades "Jutahusen". De låg väl ungefär där Yrkeskolan nu ligger. De gränsade intill Borgmästaregården. Husen låg visst på Trollebergs ägor. Det var en samling små hus ungefär i stil med den gamla byn Värpinge lite längre ut. I dessa s.k. "Jutahusen" bodde många sköna flickor, de flesta av utländsk härkomst. Många av var danskor, såades det. Därav namnet. Det var många mäns eldorado på den tiden. Det var Lunds glädjekvarter på den tiden. Flickorna var riktiga skönheter men de ägde ej tillträde till Folkets park. Det stod klart i ordningsföreskrifterna att "offentliga flickor" ej ägde tillträde till Parken. Vid Prennegatan 7 låg ett hus som kallades "Dödhuset" eller "Döahuset". Han som ägde huset kallades "Döden". Han hade fått ärva namnet efter husets tidigare ägare. Denne hade fått namnet därigenom att han under epidemier i stan brukade åka omkring och samla upp lik på nätterna. Den senare gubben med det ärvda namnet "Döden" var också ett original på sitt sätt. Han körde omkring med häst och vagn och sålde sand till dass och spottkoppar. Sanden hämtade han själv i Lomma. Jag tror att sanden kostade 2 öre kappan. Det var bestämmelser på att golven skulle sandas i utomhusdassen. -----

Berättaren fick på sin 60-års dag en bok av AB Folkets Park. Boken heter "Arbetarrörelsen i Lund 1850 - 1950" av Hans Truedsson". Berättaren var mycket rädd om denna bok. Han hade studerat den väl. Vid intervjuerna använde han ibland boken som stöd för minnet beträffande vissa exakta data.---